

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Remissyttrande över Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta (KN2026/00195)

Norra Skog är en skogsägarförening som ägs av drygt 27 000 enskilda skogsägare med ett samlat innehav om cirka 2,2 miljoner hektar skogsmark i de fyra nordligaste länen. Föreningens uppdrag är att företräda det privata familjeskogsbruket, bedriva skogsbruksverksamhet, förädla råvara i egen industri och säkerställa virkesflöden till såväl egna som externa industrier.

Inledning

Norra Skog ser positivt på att listan över nationellt fridlysta arter ses över. Det är rimligt att skyddet anpassas bättre till arternas faktiska behov och att listan hålls aktuell.

Samtidigt kan delredovisningen inte bedömas isolerat. Vilka arter som föreslås fridlystas måste ses i ljuset av hur det framtida regelverket är tänkt att fungera i praktiken. Ett artskydd som ska vara långsiktigt hållbart måste vara rättssäkert, proportionerligt och förutsebart – särskilt när det riskerar att inskränka pågående markanvändning.

Sammanfattande synpunkter

Norra Skog tillstyrker en översyn, men anser att förslaget behöver omarbetas och snävas in i flera delar.

- Fridlysning som kan få betydelse för pågående markanvändning bör begränsas till ett mindre antal arter där behovet är tydligt och fridlysning är ett effektivt verktyg.
- Arter som är svåra att identifiera eller lokalisera lämpar sig inte för fridlysning.
- CITES bör inte användas som grund för skydd som inskränker markanvändning.

- Flera arter bör i stället hanteras med andra styrmedel, såsom skogsvårdslagstiftning eller områdesskydd.
- Konsekvensutredningen underskattar effekterna för skogsbruket och rättssäkerheten.

Förslaget är alltför omfattande

Naturvårdsverket föreslår totalt 255 arter. Av dessa förs 171 arter in under kriterium 1.1 och 19 arter under kriterium 1.2. Det innebär ett mycket stort antal arter i de kategorier som kopplas till de skyddsformer som påverkar pågående markanvändning.

Norra Skog ifrågasätter inte att det bland dessa arter finns sådana som har ett tydligt skyddsbehov och som är rimliga kandidater för nationell fridlysning. Däremot är det inte övertygande att så många arter ska föras in i ett system där följderna i praktiken riskerar att bli *ökade* kunskapskrav, *fler* inventeringar, *större* osäkerhet och *fler* tvister, utan att nyttan för arterna har redovisats tillräckligt tydligt.

Det hade varit mer rimligt att utgå från en betydligt snävare lista med utgångspunkt i första hand pröva de arter som redan tidigare varit fridlysta och som samtidigt har ett tydligt, aktuellt och dokumenterat skyddsbehov, för att därefter endast komplettera med ett mindre antal arter där fridlysning tydligt framstår som det mest effektiva styrmedlet.

Rättssäkerhet och identifierbarhet

Ett grundläggande problem i förslaget är att många av de föreslagna arterna är svåra att identifiera och/eller lokalisera. I flera fall krävs specialistkunskap för att fastställa förekomst.

Ett regelverk som i praktiken förutsätter sådan kunskap hos markägare är inte rättssäkert. Fridlysning som kan få betydelse i pågående markanvändning måste därför begränsas till arter som är möjliga att identifiera och förhålla sig till i praktiken.

Det gäller särskilt i ett system där skyddet också knyts till livsmiljöer, fortplantningsområden, viloplats eller andra skyddsobjekt som inte utan vidare kan iakttas i fält. Regleringen riskerar i realiteten bli beroende av att myndigheter, organisationer eller andra aktörer i efterhand påstår att skyddade arter eller skyddsobjekt funnits i området. Det skapar osäkerhet och ökar risken för tvister.

CITES och pågående markanvändning

Norra Skog är kritiskt till att arter förs in i kategorier som kan påverka markanvändning enbart med hänvisning till CITES.

CITES reglerar handel, inte markanvändning. Om skyddsbehovet gäller plockning eller kommersiell hantering bör det hanteras inom sådana skyddskategorier.

Att samtliga orkidéarter skulle behöva ett skydd som i någon mån kan träffa pågående markanvändning är inte övertygande. Det finns inte något självklart samband mellan att en art omfattas av CITES och att den därför bör omfattas av en skyddsordning som förutsätter begränsning av skogsbruk eller annan markanvändning.

Om arter som exempelvis knärot ges ett skydd som även omfattar livsmiljöer riskerar detta att indirekt utlösa krav på hänsyn i skogsbruket, upp till intrångsbegränsningen. Det innebär en betydligt mer långtgående påverkan än vad som följer av CITES och är inte proportionerligt.

Skogsvårdslagen och andra styrmedel måste användas där de är bättre lämpade

Naturvårdsverket behandlar i konsekvensutredningen olika alternativ till fridlysning, men resonemanget blir alltför förenklat. Det är inte rimligt att jämföra fridlysning med ett enda alternativ som om samma verktyg måste lösa alla artskyddsfrågor. Olika arter och olika hotbilder kräver olika lösningar.

När mindre hänsynsytor eller anpassningar i skogsbruket är tillräckliga finns redan i dag bestämmelser i skogsvårdslagstiftningen om hänsyn till rödlistade arter, inom ramen för intrångsbegränsningen. För arter där skyddsbehovet ligger inom detta spann framstår det som mer träffsäkert att arbeta genom skogsvårdslagens system, med rådgivning, förelägganden eller förbud vid behov, än att lägga ytterligare ett fridlysningslager ovanpå.

När skyddsbehovet däremot är så långtgående att pågående markanvändning i praktiken måste inskränkas i mer betydande mån bör staten använda formellt skydd, naturvårdsavtal eller andra ersättningsgrundande lösningar. Det är mer rättssäkert, mer transparent och bättre för både markägaren och naturvården.

Norra Skog delar inte Naturvårdsverkets underförstådda utgångspunkt att fridlysning är ett slags kostnadsfritt alternativ till områdesskydd. När fridlysning i praktiken får samma effekt som ett skydd av markanvändningen men utan samma tydlighet kring ansvar och ersättning uppstår i stället en övervältring av kostnader och risker på den enskilde markägaren.

Konsekvensutredningen underskattar effekterna för skogsbruket

Naturvårdsverkets konsekvensutredning ger inte en tillräckligt realistisk bild av konsekvenserna för areella näringar.

Det gäller bland annat behovet av inventeringar. När fler arter tillkommer, och när flera av dem dessutom är svåridentifierade, ökar behovet av specialistkompetens. Tillgången till sådana inventerare är redan begränsad. Följden blir ökade kostnader, längre handläggningstider och större osäkerhet i planering och prövning. Personer med specialistkompetens inom artinventering saknar ofta kompetens om skogsbruk som är avgörande för planering av skogsbruksåtgärder, vilket ytterligare försvårar en rationell hantering där olika värden återspeglas på ett effektivt sätt som värderar olika mål i relation till varandra.

Det gäller också rättssäkerheten. Om regleringen i praktiken innebär att markägare riskerar att begå överträdelser därför att de inte haft möjlighet att känna till en arts förekomst eller förstå regelns räckvidd, är det inte tillräckligt att beskriva den risken som begränsad.

Konsekvensutredningen borde också tydligare ha redovisat skillnaden mellan dagens fridlysta arter och den nya listan, vilka nya inventeringsbehov som uppstår och vilka följder detta får i pågående processer och planerade åtgärder. Utan en sådan jämförelse blir det svårt att bedöma vilka praktiska konsekvenser förslaget får.

Synen på rödlistan måste vara mer nyanserad

Rödlistan är ett viktigt kunskapsunderlag, men dess roll i detta sammanhang behöver problematiseras.

Rödlistningen bygger i stor utsträckning på expertbedömningar och modellerade underlag och är inte alltid baserad på heltäckande eller uppdaterad data. Den speglar dessutom en samlad riskbedömning på nationell nivå och beaktar sällan de lokala eller regionala förhållanden som vägs in vid eventuella förbudsbeslut. Rödlistan fångar inte heller nödvändigtvis orsakerna till en arts tillbakagång eller vilka åtgärder som är mest effektiva för att stärka arten.

Att automatiskt låta rödlistning leda till fridlysning är därför inte rättssäkert. Rödlistan bör således inte ges direkt juridisk verkan, utan användas som ett av flera underlag.

Beslut om fridlysning måste i stället bygga på en självständig bedömning utifrån tydliga kriterier, där hotbild, skyddsbehov, aktuell kunskap, val av styrmedel och konsekvenser vägs samman.

Avslutningsvis

Sammanfattningsvis anser Norra Skog att översynen av vilka arter som bör vara nationellt fridlysta är motiverad, men att Naturvårdsverkets delredovisning i nuvarande form inte ger ett tillräckligt robust underlag för att utvidga fridlysningen i den omfattning som föreslås.

Listan bör omarbetas med följande utgångspunkter:

- arter som kan få betydelse för pågående markanvändning måste begränsas till ett mindre antal arter, där orsaken till varje enskild arts fridlysning tydligt motiveras,
- arter som är mycket svåra att identifiera eller förekommer på få och kända lokaler bör som huvudregel hanteras genom andra instrument än fridlysning,
- CITES bör inte ensamt motivera skydd i kategorier som kan omfattas av pågående markanvändning,
- arter vars skyddsbehov bättre kan tillgodoses genom skogsvårdslagstiftning, rådgivning eller förelägganden bör hanteras genom just skogsvårdslagstiftning,
- mer långtgående skyddsbehov bör i första hand lösas genom områdesskydd, naturvårdsavtal eller andra ordningar där ansvar, avgränsning och ersättning är tydliga,
- konsekvensutredningen behöver fördjupas betydligt, särskilt när det gäller kostnader, inventeringsbehov, rättssäkerhet och effekter för pågående markanvändning.

Norra Skog vill se ett artskydd som fungerar i praktiken. Det förutsätter regler som både skyddar de arter som verkligen behöver skydd och samtidigt är möjliga att förstå och följa för den som brukar marken. Ett regelverk som i alltför hög grad bygger på svåridentifierade arter, otydliga gränser och efterhandsbedömningar riskerar att urholka både rättssäkerheten och legitimiteten i artskyddet.

Regeringen bör därför gå vidare med översynen, men kräva en tydligare, snävare och mer rättssäker avgränsning av vilka arter som ska vara nationellt fridlysta, särskilt i de delar där fridlysningen kan få betydelse för pågående markanvändning.

För Norra Skog

Jonas Eriksson
Medlemschef, Norra Skog

Ida Nyberg
Jurist, Norra Skog

Mikael Markström
Naturvårdsspecialist, Norra Skog